

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Explicatio minoris Canisii - Cod. Schuttern 4

Gerardus, Petrus

[Würzburg], 1600

Caput secundum de spe et oratione dominica

[urn:nbn:de:bsz:31-72273](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-72273)

✠
CAPVT
SECVNDVM DE SPE:
ET ORATIONE DOMINI CA.

VALESTIO PRIMA

Quid est spes?

Prinicipio distinguenda est ipsa vox sumitur enim plu-
ribus modis. Primo quidem abusive pro expectatione eventus
Vanic Spe.
2. Pro expecta-
tione eventus mali Vnd. Virgilius

Et tunc ego si posui tantum sperare dolorem

2. Pro bono
et expectatione
3. Pro ratione
appetitum
Tunc timere. Secundo pro bonorum expectatione. Quam licet sperare time-
re. 3° sumitur pro passione appetitus boni scilicet ardui, sed
possibilis. Quia etiam passio in brutis committitur et versatur cir-
ca estimationem, quoniam et bruta prosequuntur rem sibi
conuenientem, estque irrationalis in homine uero rationalis,
quia cogitatio adtingitur. Ideo Artes s. Ethicor. c. 6. ebrietas
uocat bone sperantes. 2. Rhetoricor. cap. 12. Iuvenes uocat
bone spei, quia nondum experientiam habent, quapropter
facile sperant. Hanc spes solatur agricolam, quae sperat
fructum.

fructum. Quarto denu[m] sumitur Spes pro virtute Theologia
quae cum firma nostra salutis bona aeterna sperantur, de
qua sumptione agendum est. Hac anxium ad bonum superna
turale amando et desiderando elevat, et adiungit conatum
quendam, quo movetur. De quo D. Petrus 2a Petri cap. 1. nos
regenerabit in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi
ex mortuis in hereditatem incorruptibilem. Est virtus quia
facit confidentem bonum. Denique illius quia actus adiungit
omnis bonitatis auctorem Deum id est Theologia. Adhuc
est consentanea dictamini rationis divinae adeoq[ue] etiam
nostra per fidem illuminata. Creditq[ue] naturalem facultate[m]
voluntatis nostra[rum] Graec. 64. Nec oculus vidit nec aures
audivit, &c. Propterea haec virtus ordinis est supernatur-
alis et donum DEI. Ad Romanos 15. Dominus Deus spu
repleat vos omni gaudio. Tridentinam sess. 6. cap. si quis
dicat sine auxilio Dei hominem credere et sperare posse
anathema sit.

VNDE PENDET SPEI CERTITUDO

A fide

Car. Augustin.
lib. 2. de fide.

Certitudo spei a fide dependet, in qua intellectus non fallit.
Primo certe credit beatitudinem, ut bonum supernaturale

3. nobis promissum. 3. Deum implorantibus se omnibus dare
 auxilium. 4. neminem frustrari beatitudinem nisi velit, h^{ic}
 uelle dicitur, cum medra a signata complectitur. Ex his af-
 surgit uoluntas infirmam spem beatitudinis. Nascentur certe
 tunc respectu obiecti scilicet beatitudinis, quia differenda spe
 salutis perferimus firmatoque ipso labore, in iuxta tamen sacris
 literis. Ad Romanos .5. Spes non confundit. Ad Heb. 6. 18.
 Impossibile Deum mentiri, fortissimum solatium habeamus
 qui confugimus ad tenendam spem: tanquam ancoram a^{nti-}
 cutam, et firmam, ^{et inculcentem} in interiora uelaminis: pro
 praecursor. pro nobis introiit Christus Jesus. Tridentin.
 sess. 6. cap. 13. Unusquisque in Dei auxilio firmissimam spem
 reponere debet. Psalm. 9. Qui in me sperabit liberabo eum,
 ad hanc induendam animis apostolorum teste Chrysostom. 57.
 in Math. Christus in monte transfiguratus est, principaliter
 agebatur in transfiguratione domini, ut scandalum crucis
 de cordibus discipulorum tolleretur. & spes. S. Ecclesie funda-
 retur, quae tamen in reprobis per accidens est incerta, quin
 etiam non excludit in sanctis timorem. Ecclesia siue, ^{homo}

quando 25. dicit
 the. Beatus
 linen.

Cur in die h^{ic}
 Christus h^{ic}
 in die.

homo utrum odio an amore dignus sit, sed omnia in futurum
servantur in carnis. Ad. Phlogopon. 2. cum timore et tremore ope-
remur salutem. Vide Eudam ex collegio Apostolorum in infernum
derectum. Saulam Ecclesiam persecutorem factum apostolorum
Actorum Nicolam plenum gratia, et spiritu Sancto ex septem
primis diaconibus factum. Gavriarchum Epahbulo vero
bonus latro tendit in caelum. 10. Corinth. 10. propterea optime
dicitur D. Paulus, qui stat, videat, ne cadat.

Quid prodes? hoc iuxta fiducia.

^{1. ut laboris}
^{quonia laboris}
^{laboris}
Et prompti quolibet salutis causa ad eam laborer.
per hanc autem. s. gaudebant apostoli quod digni essent ha-
biti pro Christi nomine pati. Matth. 5. beati qui persecuti-
^{et illorum}
^{in laboribus}
onem patiuntur propter iudicium. 2. propterea hanc fiduciam
martyres mortem appetere. Vide 2. Machab. 7. septem illorum
fratrum constantiam spe salutis aeternae 3. per hanc carnes in-
^{de hinc}
^{figuram}
^{fratrum}
firmitates fortiter ferantur Job. 19. si te consolaber in carne
mea videbo deum salvatorem meam. Ad Rom. 8. Non sunt pas-
siones condigna. Hanc spe mentis inter adversa sicut stipite
vitis elevatur. D. Gregor. de dei providentia lib. 3. si quis te
ad terrene regnam vocaret, in ingressu vero civitatis operire
vel te in domum periculis expositam ducere hoc gaudis et
spe

spe regni contemneres. Indignum igitur est te in caelum auersitum
 per singula, quae contingunt in diuerso vno pericula trahi iheru
 de cedere barbari. 4° Has spes facit ut etiam terrena a Deo
 firmiter expectemus. 3° regum. 17. cap. Sarrisphana vidua ha
 erecta meruit benedictionem dei et farina. D. Gregorius scribit
 1. Dialogorum cap. 7. de Nonno qui singulicenis medicum
 quid dei in illaruit spe erectus in Deum omnia obtinuit in
 pleni cap. 8. Legitur de S. Bonifacio cum perissent uuae et
 pauci essent raceni in tota uinea iussit omnia uasa Ep^{is}
 praeparari, et pauperum etiam ex ciuitate comportari in de
 paucos istos racenos ponit in turecular, et puerum qui calce
 immittit, aliquid liquoris in singula uasa infundit. tam diu
 auerescit uinum donec omnia essent impleta. Symphroni
 3. cap. 8. refert Theodosium Abbatem in suo monasterio
 decreuisse certam mensuram fructus qua daretur die Iouis
 omnibus pauperibus conuenientibus qua aliquando se exte
 debat in quinguaaginta maldra. Quodam anno fructum male
 creuerat. Fratres in dixerunt apud Abbatem, ne daretur
 elemosyna factum ut petierant. Ad hoc in monasterio re
 posita quingue millia maldrorum perierunt uno die. Tunc
 ait

ait

Abbas. Videte fratres quam male fecerimus, nec spem in Deo seruimus
pauperes priuauimus, patris nostri mandatum transgressi sumus
se nos triplici peccato grauissimo obnoxiamus.

Quae aduent spem.

Ad Romanos s. cap. spes non confundit illam
ad auctam possidere, quam tutissimam est. Caluin. 2. institut.
cap. 5. catholici uocat. bestias, quod dicant duas causas possi-

Caluin. Calui-

*2. Quod
spei dei sit
causa spei.*

nam esse spei, scilicet Dei gratiam et bona opera. H. rega-
re gratiam Dei esse causam prorsus pelagianam est, etiam a
mille ducentis annis damnatum. Hanc uero opinionem Tri-
dent. concili. sess. 6. cap. 3. rursum damnauit et iure quide
quia contra scripturam est. 1. ad Corinth. 3. Non possumus ex
nobis tanquam ex nobis, ne quidem cogitare bonum. 1. Cor. 15. sine
me nihil potestis. Ergo non sperare possumus aeternam re-
tributionem, nisi per gratiam Dei, per quam possumus. 1. ad Corinth.

*2. Quod
spei dei sit
causa spei.*

3. omnia in eo possumus, qui me confortat gratia. 2. quia regat
spem crescere et augeri bonis operibus. Aduersatur spiritui
s. qui per sacras hoc docuit literas ad Rom. 3. In spe felicitas
Dei, paulo post docet, quomodo spes generetur, gloriamur in
tribulationibus, quia tribulatio patientiam operatur,

pat.

patientia probationem, probatio spes, spes autem non confun-
 dit. Tob. 3. Fiduciam magna coram Deo elemosina, facientibus ea
 Psalm. 17. retribuit tibi dominus secundum iustitiam meam
 2 ad Thimoth. 4. bonum certamen certavi, fidem servavi, nihil
 reperta est corona iustitiae. Secunda libri cap. Satagite per
 bona opera, ut certam faciatis vocationem et electionem vestram
 August. in psalm. 2. Ipsa charitas dat spem bona conscientia,
 sicut mala conscientia est tota in desperatione, si bona tota
 in spe. Quotidie maior propter vestram gloriam, fratres hoc
 rem remunerationis cubiculum signora clausa retineo, quam
 obrem has duas ponere causas spes bene ratiocinant in homi-
 nis Christiani non bestia est. Sicut damnati negare Pelagioni
 haereticum est. 3° augetur in nobis spes bona et quiescit in
 certia I. ad Corinth. 3. si cor nostrum nos non reprehenderit ad
 Deum fiduciam habemus. Quarto certum est augete spem prius
 ex lib. subditum Psalm. 31. In te speraverunt patres, et eos
 liberasti. Ideo psalmo 25. Ego in domino sperans non infirma-
 bor. Daniel 6. ereptus ex specu latronum vel leonum Daniel
 3. eres illi principes pueri ex camino ignis cum erepti essent
 firmius in Deo sperabant sui nos similia pericula confirmat
 in spe. Quanto vehementer auget nos illa spes, qui novimus
 nos.

3. cor lo-
 ria et quon-
 dicitur

2. cor cap. 3
 subditum

5. quia de
 cura de
 nobis

nos a Deo curari, qui potest nos liberare siue uelle nos liberare
inde praeuere possumus, quia nos filij sui sanguine adoptauit
in filios. Sed dices sumus peccatores. *Ag. Luca. 15. prodigum et*
Abrahamica perditum filium osculo recipio. *Stola et annulo exornat, quoniam*
etiam gaudere angeli solent. Si peccatores non reciperet quis in
terris eius filius esset. Ad quid pretium sanguinis factum esset

6. 2. in 2. d. in
mentis eleuati-
one.

Sexti spes angelorum pia in mentis eleuatione seu precibus non
quod causa, qua Deus est principalis excludatur. sed secunda-
ria adiutrix est oratio, tan nostra, quam aliorum pro nobis
D. Gregor. in Dialogorum cap. 6. circa finem asserit precibus
non tantum scem augeri, sed etiam praedestinationem inuari
Propterea D. Augustinus de sanctis suis alloquitur B. Virginem.

Tu es spes uirga peccatorum per te speramus felicitatem
ueniam, et in te beatissima expectatio praeniorum nostrorum

D. Augustinus de ciuitate Dei cap. 6. Genes Martialis uini sena-
Luci genitricis torij Ethnici orat ad altare S. Stephani ut monituum
socerum conuertat ad deum, clamat ager in lecto qui nullis
precibus et persuasionibus ad Christianam fidem traduci
potebat, uolo esse Christianus uocare D. Augustinus episcopus in 1. d.

2. d. in 2. d. in
Aug. lib. 3. de doctrina

Christiana cap. 7. spes sua est cuiusque
entis

entia, quantum se sentit in dilectione proximi et Dei perficere, tan-
tum cognoscit hanc se avelam, et dicitur formata quia charitate
illustratur, non excludit tamen omnem horum timorem ne securitas
fieri mater negligentia.

Quomodo differat spes a fide et charitate?

Fides tam est bonorum quam malorum quia seque credo in fe-
rum quam coelum, spes vero solum bonorum ad Titum 2 cap. D.
Paulus expectantes beatam spem et adventum gloria magni DEI
et fides est praeteritorum praesentium et futurorum, spes solum futu-
rorum est. 3° Fides extendit se solum ad alios, spes ad nos praecipue
S^o fides recipit Deum in quantum verax est, spes in Deum quantum
bonus et misericors est. S^o D. Aug. in Enchiridio cap. 6. spes tum
origine, tum ordine dignitatis est media inter fidem et charita-
tem, quid speramus, quod non credimus, spes excitat charitatem
Paulo post in eodem authore, qua duo dona fides et spes puncto
iustificationis confunduntur. et Trident. 6 sess. cap. 6. fides et spes per-
manent in peccatoribus sine charitate. 7° Nolandum est fidem et
spem in peregrinantibus nobis tantum a manere in patria desinere.
Ed. Rom. 8. quod videt quis, quid speret. Beati nam fruuntur Dei
visione, quid sperent, quare fides et spes deservuntur, quia inapte
natura continent imperfectionem circa obiectum beatitudinis.

scilicet

scilicet **Deum** fides caret evidentia, spes nondum obtinet, ergo
cum venerit, quod imperfectum est, eva crabitur qd ex parte est.

In quo sperandum est

Non in homine quamvis potente. Ieremia 17. maledictus homo,
qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Deo
recedit cor eius. Iudith 13. Holofernus confidebat in potentia sua
regisq Labochod, cadit Eurpysine naxa ferena. Heter 7. Am
non confidebat in gratia A. suveri regis offendit illum suspensus in
cruce perijt. Deo non totam spem licet ponere in medicis, sed in
Deo prima spes ponenda. 2d. Paralipomenon 16. Acrotanit
Arab spem suam posuit in medicis, nihilus est, melitis fecit. 4
Beechias Regum 2. cum propheta illi denunxisset mortem con-
dens in Deo Coravit eum cum lacrymis et addicti sunt quin-
cim anni vita. Si Luca 8. Caius princeps archesinachoja
mulier fluxum sanguinis patiens. Luca 7. centurio Petri in ro-
re proprio, quod cum fecisset Sampson Lucidum 16. male cessit nec
in multitudine potentie propter quam confidentiam perijt. 4
regum Synacharib. 19. Dominus una nocte percussit centum octogin-
ta quinque milia in exercitu. Quarto nec in propria potentia
prudentera dicam 2. regum 19. 17. propterea Architeim vel senet
ipsum suspendit 3. Regum 11. Xorre ceedit Salomon non in sani-
tate

1
Non in
homine

2
No ois in
medicis

3
Nec in
potentia
propria
nec in
multitudine
potentie

4
Nec in
propria
potentia

tate propria, quia donum gratiae est. Nonne corruit David. &
 regum. u. et nocchus et homicida factus. Inter apostolos Judas
 inter primos Diaconos Hierus spiritu reuelatus factus haereticus.
 cha. apud Niceph. lib. 4. Admirabilis Antiochus factus personis
 scurras. Non in doctrina, quia fons et origo haeresum haec induci
 fuit, ut inuenis apud Niceph. lib. 4. cap. 4. de Tatiano cap. 7.

Thebutes, qui uidebatur Ecclesiae columna esse. si Paulus Da-
 mascenus, qui eo superbia confendit, ut de se hymnos in Ecclesia
 canere alios iuberet. si lib. 8. Strius. Confidendum et sperandum

Et in domino Deo. Huerencia 17. Benedictus qui confidit in do-
 mino et erit dominus fiducia eius, et erit quasi lignum quod
 transplantabitur super aquas, quod ad humorem mittit radices
 suas, non timebit, cum uenerit aestus. Item S. Paulus quis separabit
 nos a charitate Dei, an tribulatio et ignis. Palis Iudith. 13. Ipsa
 fuit, et ideo sic loquitur. Laudate dominam, qui non deserat
 sperantes in se. D. Aug. lib. 5. De ciuitate Dei cap. 26. ostendit

Honorium Imperatorem hac spe paucissimis milibus cum
 is auentis nullibus occurrerit strauisse addit Orosius ne unum
 christianum occidisse Theodorus lib. 5. cap. 25. cum S. Theodorus
 in Deo posuisset post nocturnas preces Eugenium cum exerci-
 tu deleuit de quo Claudianus

Et conuati ueniunt ad classica uenti.

No in sancti huius propria

in m. d. c. i.

Sed in domo

Honorius
+ Pharis
ius Imperator

Quis effectus maxime ostendit speram?

^{Dato.} **V**e plurimum actus spei per preces ut ignem per fumum cognoscimus
nisi superiori anno septem quaestiones de precibus dedissem tui mihi
agendum esset. Natura enim dicitur in aduersis ad aliquem per nos
posset indicare mentem erigimus, et quia nullus potentiori Deo prop-
terea confugere est ad preces. Afflictus enim homo natura deu-
ce aspectu in coelum leuat inde auxilium expectans. Quam
rem Valerius Maximus lib. 1. cap. 1. bene docet tum exemplo Nestoris
qui Posthumium Imperatorem discedere non permisit nisi sacris ope-
ratus esset et cap. 2. de Africano refert Scipionem nunquam
publicum adisse negotium, nisi in cella Iouis notatus esset. Sulla
coram exercitu conflictum infortunus orabat. Liriodororum lib. 3.
cap. 17. refert Plinium secundum scripsisse Traiano ut criminis
inueniri in Christianis nisi hoc uisio uertendum sit quod ante
Luanis precibus uterentur Nouinas ante quantum sacra
litera nos ad preces Deo offerendas cohortentur cum eas
angeli Deo offerant ut superiori anno doctum quid autem
petere debeamus cognoscere difficultimum est. In genere noui-
mus quid petendum a quouis. ut facillime doceri possit scilicet
ea quae ad salutem sunt necessaria Ioan. 16. cap. Si quid peti-
ueritis etc. in particularibus uero actibus discernere propter
mentis

mentis. nostra tenebras difficilimum est. Ad Rom. 8. Quod oreanus
 sui oportet noscimus, sed spiritus postulat pro nobis gemitibus
 inenarrabilibus et adiuvat infirmitatem nostram. Quapropter
 exales illud natura lumen cognoscens volebat quicquam determinate
 a Deo petere. Valerius Max. lib. 7 cap. 2. Quia nostra mens
 per late petendum errorum precationes iacas frequenter spernit
 divitiis appetit, qua nullis ceteris fuerunt honoris concupiscit
 qui plurimos possum dederunt, regna secum voluit, quorum exitia
 conuertitur. Te igitur o homo celestium arbitrio permittit qui
 tribuere tibi aptissime et eligere possumt. Hoc nos Christus
 in horto docuit, cum sui oravit. Non mea voluntas, sed tua
 pater fiat, et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a
 malo. Amen

QVAE DICITUR ORATIO
 PERFECTISSIMA

Ca. quae perfectissime omnia, quae petenda et deprecanda
 exadit, sed ea facit Dominica precatio. Matth. 6. tradita
 quamobrem perfectissima censenda est. D. Aug. epist. 121. ad Pro.
 ban. cap. 12. cum ostendisset quinque modos orationem domi.
 nicam ceteris omnibus antecellere. Auctoritate Brevitate
 perfectione, Ordine et Efficacia inpetrandi sui loquitur. Si
 quis per omnia sanitarum precationum verba discurrat
 quantum

Secundus

Cur Domi
nicam

+

quantum existimo nihil inueniet quod non ista breuis oratio conti-
 neat et perfectissime concludat, quam tenentur inquit omnes
 Christiani scire. D. Cyprian. sic loquitur perfectissima precum est
 dominica oratio, pacifica, simplex, spiritalis, qua sit a filio data,
 qua est ueritas et prolata, quam nequis agnoscat pater et quid
 cognoscat in nostris ore uerbis filij sui uerba, qui habitat in us in
 pectore sit foris in uoce, si in petramus Christi nomine peten-
 tes Christi uoce impetrabimus. Clemens lib. 7. constitutionum
 apostolicarum cap. 25. docet mandatum esse apostolicum, ut omnes
 christi fideles sciant et intelligant hanc orationem. Idem
 statuit. 6. Synodus cap. 7. Tolentianam consilium & canone 1.
 Nota tamen non sentiendum esse cum haereticis nam Bogomiles
 dicit haereticis ut habet Eusebius in Panoplia titulo 23. parte 2da
 docebant non licere, quam hanc orationem inter precandum pronun-
 tiare, quos sequitur Caluing & in constitutionam illis paulo de-
 teriori quia negat hanc etiam orationem esse repetendam, quod
 inquit Bapista et Pontificij faciunt et incidunt in patologiam
 DEO ingratorum. que haec res olim damnata fuit, praeterea sacra
 latera plurimas et efficaces continent preces, ut habes Acto 4.
 Domine DEVS que fecisti caelum et terram &c. Prater ea 6.
 constitutio nam apostolicarum plurima preces apostolicae sen-

1. qui fuerit
2. si fieri
3. in Aug.

2. in Aug.

2. in unil. Zuerich

Bogomiles
uolunt in
licentia
hac oratione

Caluing uult
in de non
ita

Reuerend.
Bogomiles

Guntur

barbar.
can.
P
Carlo
20.
F
Guntur
ut hi
Pr
dib
corp
et or
omn
hinc
ut g
2. in
con
No
3. in
De
De
i. fil
gra
uob
pro
flic
Deo

63
buntur. Adhuc D. Dronygius docens modum sepultura Christiana
cum psalmis Gulcheruinas assignat precibus.

PATER NOSTER

Primo dicitur pater, qui creauit nos seu animam creando in se
dit, qui carnales patres tantum instrumenta sunt productionis
corporis Malachia 1. cap. Nomen ego pater tuus sum, qui feci,
et creauit te Idem Deuter. de Malachia 2. Pater unus es
omnium Job. 10. manus tua plasmauerunt me totum in circuitu
hinc optime dicebat adolescens moriturus, iugis proferre linguam
ut excinderetur 2. Machab. 7. cap. Hanc de coelo possideo.

Secundo dicitur pater quia consolatur nos Ad Rom. 8. diffudit
spiritum sanctum in cordibus nostris, qui tutor et conseruator sit,
ut veri nanciamur filij, quia recepimus adoptionem filiorum
Dei Ad Ephesios 1. predestinauit nos ad adoptionem filiorum
Dei, qui eramus filij irae. 1. Joannis 3. ut filij nominemur
Dei et sintus Tert. uocamur filij ratione educationis. Isaac
1. filios exaltari, et nutriui, illi spreuerunt me. Deuter. 22. m.
grasatus dilectus recalcitraui Manus 10. Spiritus patris in
uobis uestri loquetur. Quarto correctione dicitur pater. 3.
prouerborum. Quem derigit pater, castigat Ad Heb. 12. omni
filium flagellat, quem recipit ad Galath. prioris 10. cap. a
Deo corripimur, ne cum hoc mundo damnemur. Nota primo
uone

Ita vobis addere solent
ut melius.

nomine patris magnam inter precandum addere fiduciam. Quod
quid pater filii negabit bene petentibus. Matth. 18 ad angelos
custo des, ut horum suasionem petant salutaria. Tobie & mittit
Raphaelen, per quem accipit precer Tobie, ut sit dux filio
secundo etiam si simus peccatores, cogit tamen nos confidere

2
cogit nos
dicit in
mine dicit

nomini patris Abacuc 3. cum iratus fueris misericordiam re-
cordaberis. Luca. 11. Cogita quomodo prodigus filius recipiat

3
ca. agit nobis
ut misericors
pater in fi-
lio.

Joan. 1. dedit nobis potestatem filios Dei fieri. Tertio nihil
agit nobiscum ut nisi misericors pater cum filio. Quis igitur
non confidat in precatione. Legas D. Aug. sermone. 13. de

verbis apostoli. Esai. 49. Mater si oblata fuerit filii in utero
suo, non obliviscar vestri, et pascit pullos conuorum per
rorem, sed nos pascit filij sui sanguine, datur in premium si
peccata dominantur, ut sebi carnis suo fuso sanguine pullos
uenero, si nos liberat a peccato. Nota rdo illud Fulgentis
ad Monim. lib. 2. cap. 2. Et si patrem nominemus tamen sanctissi-
ma Trinitati orationem offerimus, patris nobis benedictio
concordat et fiduciam.

Nostre non meris.

D. Aug. lib. rdo de sermone domini cap. 9. D. Cyprianus
circa initium nullus gloriatur quia nobilis, quia deus
omnes enim sumus fratres et mendicis, et cognatur coram
patre.

patre nostro fateri. hac summa nobilitas quod audeamus et
 liceat nobis deum uocare patrem. Sapient. 2. Impij dicunt
 Te boni gloriantur patrem se habere Deum. Esara 9. patre
 futuri saeculi magis igitur est per gratiam habere hunc patre,
 quam regium. Cui feris esse filium natum. Noster nuntiat
 uiam ad summam unitatem, et cogit potentes suauiter
 cum subditis agere, quia i ad Corinth. 12. quasi unius corpo-
 ris membra uno reguntur spū, sic nos unum habemus patrem,
 unam spem hereditatis ad Rom. 8. Innes ramus filij
 adoptionis, et in tali nodo quique in mari gratia, et
 sanctitate uiuit patri gratior est. D. Chrysostomus 10
 ad Corinth. quod membrum agit pro se, agit etiam pro
 toto corpore. oculus illustratur non sibi tantum, sed toti
 corpori, manus non sibi laborat, sed toti corpori. Vide apud
 Liuium hystoriam. *Sūm. Sep. nullus tibi*
sufficit nobilis, eget artificibus unus artifex alterius opera
seu omnia urgant nos ad unitatem. Quarto et omnes se mu-
tuo, ut diligant, nullus alium contemnat, sed ut fratrem in
mansuetudine corrigat, omnes sunt fratres in Christo. Iesu
1. ad Corinth. 1. Quia tales nos Deus uocauit in societa-
tem filij sui.

†
QUI ES IN COELIS.

Petrus Chrysologus sermone 77 dicit non quod loco clausor sit
qui claudet omnia sed quia observatur terrenis utriusque
eius nomen divinis virtutibus illustratur ideo dicitur in
coelis. Secundo Theophilactus 6. Matth. ostendit tibi
patrem, si novisse vis domum paternam coelos specta
Chrysostomi hom. 4 in Matth. pudeat se coelestis nobilita
tis oblitum, terrenis rebus et concupiscentiis subserviri.
D. Thomas in 6. Math. sciamus hereditatem nostram
non in terris, sed in coelis repositam in terris nos nasci
terreno patre ad terram et mortem per spumam venari
patri coelesti in coelis. D. Aug. tractatu si. In honorem ho
nificabit eum pater noster, qui est in coelis, quem maiorem
honorem accipere poterit tam ut ubi est unicuique dei filius
ibi sit adoptatus non aequalis. factus divinitati, sed soci
atus aternitati. D. Aug. lib. 2. de serm. domini cap. 9. in
coelis est id est in sanctis hominibus ubique enim est &
loco non continetur Deus ubique per presentiam per gra
tiam, essentialiter, et potentiam in sanctis singulari modo
per gratiam, quos habitat in terris possidebit in coelis
per gloriam. Quarto Psalm 138 Si ascendero in coelum

In Coelis.

tu illi es, si descendero in infernum, ades, in inferno vel mundi
 oris actum, in coelo per mare statim ostensionem, ideo dicitur
 ad Collos. 3. quae sursum sunt sapite, ubi christus sedet in
 dextera Dei patris dicitur itaq; in coelis esse, quia perfec-
 tissime Dei voluntas in angelis et beatis effectus ubique
 maxime regnat. Aug. epist. 17. ad Dardanum subleuimus
 igitur lib. de serm. 2. domini cap. 9. Mentem nostram
 ad angelicam societatem cum precari volumus et non in ter-
 ris. Manere conemur quoddam templum Dei spiritale facti.

Quae orationis Dominicae
 diuisio?

D. Aug. in Enchiridion cap. 15. in septem diuidit petitiones
 quarum inquit tres de aeternis bonis agunt. Quatuor uero
 posteriores temporalia propter aeterna necessaria pro-
 nunt. Item lib. 1. de sermone domini cap. 9. lib. 2. cap. 17. et
 epist. 17. singulis petitionibus ostendit singula 5. spiritus
 dona Esarae 11. proposita et octo beatitudines respondere
 ita ut nihil perfectionis huius orationis partibus deesse
 possit. Prima petitio respicit a spu sapientiae consistit in
 sanctificatione animi nostri, quem Deus inhabitat, uani-
 tatem superbiae, et opam excludit, ut efficiat beatum
 pauperem spu. Secunda d. spiritus intellectus estque in
 mensura

in mensura
 a spu sapientiae

in mensura
 a spu intellectus

ad illum autem referri nostra menta decet quia Actor. 17. in
 ipso mouentur et sumus. Ad Rom. 12. Non tu radicem portas
 sed illa te portat. Ioan. 15. Sine me nihil potestis. Petrus igitur
 per illum nomen suum in nobis sanctificari. 2do Hom. Epist.
 7. cap. 12. Augusti 2da Domine, inquit, omnes Romani nomen
 tuum uerbis cogitationibus et factis sanctificant. Paulum
 diuerso modo. D. Cyprianus ut omnes per deuina gratia
 et nomen tuum in terris, donec sancta operentur, admittentur
 turque in plenitudinem sanctitatis caelorum. 3do petimus ut
 nos Christiani Christo digni efficiamus. D. Hierony. et
 Hyemias. 14. Tu autem in nobis es domine et nomen
 sanctum tuum inuocatur super nos ad Rom. 2. ne nostris
 factis blasphemetur nomen Dei inter gentes et dicatur
 nobis Ezechiel. 36. cap. in quibus estis ad gentes uia scilicet
 gentium, qui conuerunt nomen sanctum meum. Esau. 12. Na
 illis, per quos nomen meum male audit inter gentes, si uina
 mus ut gentes nos considerent, Magnificent deum Matth. 9.
 ut uideant opera nostra bona, Et glorificent patrem qui
 in caelis est. Ad Philippenses 2. In mediationis prae
 buceatis ut luminaria in mundo. Matth. 5. Nos estis sal terrae. 5.
 Quarto Cynellus in catechesi 5. sanctum est nomen Dei sine
 dia.

et nos Chri-
 stiani Christo
 digni efficiamus.

+

2
3
4
5

dicamus, sine non dicamus, petimus ut non proponatur in nobis nostris peccatis, sed mereamus in sanctificatione, quam accepimus per sanctum spiritum cum in baptismo in filios Dei sumus cooptati. De eundo petimus per hanc gratiam filiorum in nobis augeri. ^{2^o} ut perseverantia detur. Iudas enim bene cepit, male autem peregit. ^{3^o} ut meritum in nobis per gratiam accrescat, dum nostram conversationem inprobi attendunt, et convertuuntur: deinde petimus incrementum virtutum, quia 1° ad Corinth. 6. emph. sumus pro his magno volumus glorificari Deum in corpore nostro, ut probis deest filios.

ADVENIAT REGNUM

TUVM.

D. Aug. libro 2. de anima et originali peccato cap. 11. Deus regnat in coelo, regnat in terra, in paradiso in sanctis animis, regnat et in inferno ubique eius potestas. Psalm. 4. In manu eius sunt omnes fines terra. Hest. 13. in ditione tua cuncta sunt posita, et quis est qui resistit maiestati tuae sed magis tamen regnat. Ioan. 14. ubi sunt multa mansiones, quas felicibus animis preparavit. Cassianus collatione. 1. cap. 13. Regnum coelorum tripliciter sumendum est. Regnum enim, quod petimus, est illud in terris, ut regnet Deus in cordibus nostris per gratiam. Psalm. 23. Dominus regit me, et nil mihi

Vbi Deus magis regnat.

Regnum coelorum
spiritus sancti
I. Si Deus regnat
in cordibus
nostri per gratiam.

maki deavit. Eiaia. 33. Dominus noster, et rex noster ipse nos
 saluabit. Ioan. 18. Hoc regnum non est in hoc mundo, sed ex
 coelis de hoc regno loquebatur S. Christo seruire, regnare
 est, quod in terris hinc nichoatur, postmodum in coelis perfici
 citur. Hoc regnum describit D. Paulus ad Rom. 14. cap. Non
 est regnum Dei esca et potus, sed iustitia et pax et con
 dium in sancto. Luca 17. inquit Christus Dei regnum inter
 nos, quod possidet mundi corda. Math. 23. quia filij Dei no
 cabuntur. Beatitude terminus et finis est suum regnum
 nostrum mundicie cordis in ipsam iter est. <sup>12. Sumitur pro in
 quo regnatum in
 sancti. ap. 10.</sup> Do modo sumitur
 regnum coelorum in quo regnatum sunt coeli id est Sancti su
 periores, sumitur pro subditis et simul superioribus. sic Luca
 19. Tu esto super quinque ciuitates. Math. 19. Sedebitis
 super coelos, et super sedes duodecim iudicantes &c. Si dicere
 coeli coelorum laudant Dominum superiores in sanctis sub
 ditis latentur quod uidit mundus in S. Constantino. in S.
 Theodosio. in Carolo. nostro magno. in Henrico. Tertio sumitur <sup>3. Beatus H.
 18. de regno</sup>
 regnum coelorum pro ipsis sedibus beatorum. Petrus itaq
 cum Apostolo deservit &c. de quo D. Hieronymus in 6. Math.
 grandis audacia est puvisima conscientia petere regnu
 Beate

beatorum non timent particulare iudicium apud Cassianu
 collat. 9. cap. 19. Abbas Isaac inquit tanto ardentius orans,
 quanto confit multos scilicet eiciendos e regno et natos uen-
 turos ab oriente et occidente qui sedebunt cum Abraham
 in Regno Dei. Petrus hanc purissima mentis est aduenire
 patris sui regnum, optat iste, sedicet in quo quotidie Christus
 regnat in subditis, quod sit post diaboli regnum extinctum
 et post uitiorum laterum sentinam depressam. Deus in
 nobis per uirtutum flagrantiam incipit dominari, ut ueni-
 amus post uitam ad regnum de quo Math. 25. Venite
 benedicti patris mei possidete de. Sic et triplici modo sunt
 infernus. 1. pro principio, in quo regnat diabolus collat. i. Abba-
 tis Moyses cap. 23 in quibus discordia et contentio, in ijs
 regnum diaboli et infernus incipit. i. Thimot. 4. Vidua, qua
 in delictis est uiuens mortua est. 2. pro subditis peccatorum,
 qui propter superiores tanquam per proximam occasionem
 ducuntur in peccatum. 3. pro ipsa demerione ignis aeterni.
 Luca 16. Diues sepultus est in inferno. Secundo petimus
 ut regnet in nobis Deus per fidem spem charitatem
 ad Galath. 2. Paulus iam non uiuo ego, sed Christus

Qui hanc purissimam
 mentis

3. pro inferno.

2. pro principio
 in quo regnat
 diabolus

2. pro subditis
 peccatorum

3. pro ipsa
 demerione
 ignis aeterni

2. Petrus ne
 regnet in nobis
 Deus per fidem
 spem et charitatem

Bona

Bonaventura in Luca ii. hoc est regnum quod Deus regnat in san-
 tis cum vivit in ijs per fidem. ~~per~~ per charitatem et facit
 eos regnare in se Apocalyp. s. Accedite ad nos in sanguine suo,
 et fecerit nos Deo nostro regnum de quo ~~est~~ psalm. Tuum
 regnum, regnum omnium saeculorum, ad quod contendimus
 simul mercatores. Petrus docet nos tanquam peregrinos et
 advenas ab itinere a carnalibus desideriis quae molestant
 adversus animam. Tertio Petrus Chrysologus serm. 77. reg-
 navit daemon, regnavit maleficia peccati, regnavit mundus in
 servitudinem servimus redacti. Petimus Dei gratiam, ut
 vivificet Deus virtus in nobis imperium suscipiat, phalanx
 angelorum assistat contra priores peccatores concupiscenti-
 ae mundi, demonis impetus et Spiritus defendat in se in no-
 bis regnet, ut per illam regnemus in caelo. 2. Summ. 2. 1. 1. 3.
 Quarto Innocen-
 tius Tertius regnum Dei variè sumit 1. pro regno militantis
 Ecclesiae, quam petimus haereticis depulsi regnare in deo per
 gratiam fidei, qua petimus gentes illustrari, ut Deus regnet in
 illis. 2. pro triumphantibus in caelo Ecclesiam in qua petimus admitti. 3.
 demum petimus regnum scripturae, ut naturales illius in intellectu
 nobis in salutem conservetur ne nobis contingat hoc Matth. 23. auferet
 a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus eius haec de regno Dei.

†
FIAT VOLUNTAS TUA.

3. Typicam uoluntatem

1. Naturam uoluntatis

2. Carnis

2. Rationalis

2. Dæmonis

3. Dei

Quid hinc parum

B. Bernardus

2. Nos a Deo uoluntate ingreditur

1. Natura uoluntatis

2. Infirmitas corporis

Typicam nouimus uoluntatem unam nostram eamque duplicem
est carnis, qua propensa est in malum Ioan. 1. Non ex uoluntate car-
nis ael Ephesios 2. altera uoluntas est uoluntas debet esse ratio-
nalis directa in actus uirtutum, et hinc propria dicitur hominis.
2da Dæmonis, quam dum sequimur efficiamur filij diffidentia et
concentiendo illi ut Eua Gen 3. efficiamur filij ira. Tertia deum
est Dei cum petimus naturam subijci. ad thesalonicenses 4.
cap. uoluntas Dei est sanctificatio nostra. Petimus itaque nostram
uoluntatem in terris, ut angelorum in caelis illius adiutorio manere
sanctam et promptam ad eius obsequium. D. Aug. lib. de gratia et
libero arbitrio Ioan. 12. Animam meam pro te ponam, putabat enim
se posse, quod uelle sentiebat, et quis istam licet paruum caput
dare uoluntatem et charitatem, nisi ille qui preparat uoluntatem
et cooperando perficit, quod in nobis operando inuenit. 2da D. Bernar-
dus serm. 72. in cantica. Grande malum propria uoluntas est, ki-
neat seruus propria uoluntatis, quia filius est, et se subtrahit
Deo idem serm. 6. Quadragenaria caput felicitatis est Deo
uoluntatem factam esse nostram, ut nos idem cum angelis deinde
remus, a quo nos cum quatuor impediant petimus Deo auxilium
natura nobis inrita, qua efficiamur ad uos et naturam potius quam a
mandum Deum. 2. Infirmitas corporis, ea corruptio frequenter
dicitur

obstat, ut nostra voluntas divina conformetur. Ignorantia quia homo
 ignorat per tenebras peccatorum, quomodo sequatur voluntatem
 Dei. 4. Concupiscentia cuius dicitur vehementer a Deo uoluntate abstractimur propterea egerit angelus Dei. D. Aug. in Enchir.
 100. Etiam in istis caet gratia Dei ad complectendam uoluntatem
 Dei, ut fortis ad conseruandam firmitudinem caet cibo Ideo
 petimus nobis tribui gratiam ut fiat in nobis uoluntas Dei.

*Nam semper dissentiens uoluntas
 nostra a Dei uoluntate sit mala,
 et propterea male pelamus.*

*Respondeo simpliciter Non August. in Enchirid. cap. 101. aliqui
 bona uoluntate homo uult aliquid, quod non uult Deus tamen
 si bonus filius uelit patrem suum uultere quem bona uoluntate
 uult non Deus. t. Regum. 15. Sui flet Samuel Saulem reiectum,
 Dauid luget Absolonem. Christus Mattheus flet super Hieru
 salom. D. Basilius in regulis responsione. 108. Voluntas asserni fa
 nem pestilentiam bellam. Deus non uult, non tamen mala nostra
 uoluntas Nam hoc admittitur utitur Deus ad sanctam in uoluntate
 reducendam uoluntatem. Est igitur duplex uoluntas Dei una ordo
 cedens, qua non semper est efficax, si uult omnes saluos. fieri est
 sunt quedam damnandi. Altera dicitur consequens uoluntas, et
 beneplaciti, qua nunquam fallitur et semper fit. Itaque nostra
 uoluntas dum bene placita uoluntati opponitur, non est bona*

si illam intelligat esse beneplaciti. potest tamen opponi voluntati
antecedenti et signi et tamen permanere bona.

SICUT IN COELO ET IN TERRA.

Cassianus collatione q. Abbatis Isaac cap. 20. Non potest
maior esse oratio, quam optare terrana coelestibus aequari. Quid
enim est aliud dicere, et in terris, quam sicut homines in terra anae
li, quam tua o domine plene perficiatur voluntas, q. idem D. Augustinus
lib. 2. de sermone domini mortis cap. 12. diuersis docet verbis. Dbi
domine in terra cohaerant homines, te fruuntur nullo errore
obscure intellectu, nulla miseria impediens affectum. Item de
rita et gratia cap. 10. Hoc enim est in nostra potestate, ut sicut
angeli seruiunt Deo, illi seruiamus. Idcirco nobis gratiam Dei
dari peroptamus, quin et angelici dicti sensus ille fuisse uideri
uicari. et in terra per homines bona voluntatis

PANEM NOSTRUM QUOTI DIANVM

Ab uberrimo fonte, et largitore bonorum omnium primo qua
ad corpus scilicet uictum et amictum, deinde quae ad animum
scilicet uerbum Dei et Euchari. Item sustentandam spectant,
postulamus. Si quidem corporis tanta necessitas est, feres quanta
nulla alia maior, quapropter Gen. 44. Iacob dilecti filium Benjamin
misi

misit pro alimonijs, & Regum. 6. cap. Mulier deuorauit filium, qua
 tames ad isariam rabiensq conuertit homines, quam qm dominu
 depellere potest ab ipso panem petimus Psalm. 144. Oculi omniu
 m te sperant domine, tu das illis etiam in tempore oportuno Genesi
 28. Si dederis mihi panem ad uiscendum. Exodi. 16. Aluit dominus
 seruis centena milia hominum pane de caelo misso quadraginta an
 nis 3. Regum. 17. Per coruan Helian, per angelum duxit eum, qui
 deduxit Aba Ruth panis gressus dominus per uolum applicuit pane,
 ut miseria afflicti ad se uadant. Muchous in Historia Pudarica. 12. et
 lib. in Tholo cum Christi fidem suscepissent postmodum tyranno quo
 dam perurgente abnegassent secundum aqua facti sunt steriles in
 horreis frumentum contraxit amaritudinem et comedi non potuit,
 donec ad dominum redissent. Edo per panem in tellegimus more
 scriptura uestes uictum omnia necessaria. Si uidetur Apostolus ex
 plicare. 1. ad Thimoth. 6. Habentes diuenta, et quibus terrenis
 contenti sinus. 4. Regum 6. Cum Helisus exercitum regis Syria
 cepisset, induxit eum in Samariam in focum iussit regem illis pa
 nem apponere, id est omnia uictualia. 1. Regum 2. dicitur Helisus
 in Eudo Sauli apposuisse panem, et additur nactasse aginatum
 uictulum qd per panem intellexit conuinciam Lucae 14. Pharisaeus
 uocauit serum comedere panem, id est in conuinciam cum igitur pane
 petimus omnia comoda corporis ad gloriam Dei postulantes. Panem.
 quibus

James rudi
1711

Fidei Christi
aue uel' 109.

quibus in
1711

quod diuina gratia **ἐπιούσιον** per hanc uocem patres omnes intelli-
gunt sacrosanctam Eucharistiam, qua uere pasceat. Nam ut quor-
dam noster panis restaurat uires, si fragilitate imbecillas quis
uires restituit, addit augmentum gratiae. Praeseruet à naquis petris
est uere fortitudo proficiens in patriam. **S. Aug.** **de sacramen-**
tis cap. 4 Non iste panis est qui uadat in corpus et in uentrem,
sed panis uita aeterna, qui anima nostra substantiam fulcit ideo
ἐπιούσιον dicitur. Si uero quotidianus corpus tamen sumis, qui
quotidie nitus post animum paratus erit. **S. Aug.** **serm. 5 de uerbis**
domini idem tractat. Panis quotidianus est, cuius illum post annum
sumis. Idem sermone **232. 232.** olim quia quotidie sancbant parti-
culas in diversis linteo suscipiebant, uires per fragilitatem
restaurat. **S. Aug.** **epist. 10. 66.** Huius panis uirtutem dixerit condita-
tem. De quo **Damasianus lib. 4. cap. 14.** Accipis panem qui est Christus
quin et ipse dominus **Joan. 6.** Ego sum panis uita scribitur anima q
uirit per gratiam. **S. Cyrillus lib. 3. cap. 30.** sicut inbecillitatem car-
nis panis noster sustentat, et renouat uires. si hoc coelestis panis
nos per **S. sanctum** uiuificat et reborat, si igitur infirmus es uir-
te, si sanus utere, ne infirmus. Ideo optime dicit **Innoentius**
Textus de missa. Panis huius coelestis malas propensiones extinguit,
confortat autem, quia offert animis nostris auctorem gratiae. **S. Gu-**
gonij

quod diuina gratia

quod diuina gratia

S. Aug.

quod diuina gratia

S. Damasianus

S. Cyrillus

S. Innocentius

+

71

Gregorius Tacologus Tertia oratione contra Tuliarum si quon no
bis bonis per Eucharistiam commiscet ut liquefactum aurum
nauat animam ipsam D. Dionysius cap. 13. Ecclesiastica Haereseologia
Eucharistia habet perfectissimam uirtutem, sicut cibus humidus ^{S. Dionysius}
humidam inprimis squalitatem, sic ille cibus diuinus quas deuenas
post se relinquit qualitates ad incrementum uirtutum, propterea
dixit D. Paulus ad Galat. 1. Jam enim uiuus ego, et uiuit in me Christus
Qui et dominus Ioan. 6. Manet in me, et ego in illo Psalm. 103.
Exauit cor meum quia oblatus sum de. D. Hieronymus Eucharistia ^{S. Hieronymus}
defecta onnes deficere anima uiues primamque uiam esse in
peccata, sicut dignam sumptionem augmentum gratiae docet
quod sit optissimam uaticum profectum est, quia dominum
gloria comitem itineris habet. 3. Regum 19. Hoc significatum
est cum Helias in solitudine pennis profectus in monte Syon
quadraginta diebus ac noctibus. Hinc Psalm. 77 et sapientia 18.
Laxis angelorum uocatur. Sine hoc S. Cucca perfecta uolunt no.
luit excedere. Hinc D. Ignatius epist. ad Romanos ante marti- ^{S. Ignatius}
rium perijt. Hinc D. Chrysost. Nyzephyrus lib. 13. cap. 32. mori
tuus ab apostolo accepit. ^{S. Chrysostomus}

Dimittite nobis debita nostra. ^{nulla debita nostra}

Multa sunt nostra debita de iniquis hoc loco agimus. Pri-
ma qui Deus nos creauit, fecit, et redemit debemus reddere

21

13

totos. 22° quia multa nobis dona tum regere, tum etiam gratia commisit
 debemus bonum usum, nulla preterea nobis precepta et internas
 inspirationes dedit, per omissionem reddimus in debitum. **Stig** quia
 domino peccavimus in grave nocendum debitum, quoniam verus sanguis
 Christi et eterna poena efficiuntur, hoc debitum **Marth** 10.
 habebat is, qui debebat decem milia talentorum, et iussus est nec
 dari. Debitum hoc longe maximum propter quatuor causas. **Primo**
 quia exedit omne pretium, quod est in mundo. **D. Bernardus Epistola**
109. Non vobis est, quibus estimatis sanguine Christi, quod excellit
 omni pretio, peccatum autem debitum hoc propter sanguinis
 pretium inmensum. **Chrysostomus** 16. Si unum sum mendacium
 hueris a noma autem. **2°** hoc debitum conertat in nos divina
 maie statis vindictam. **1. Corinthi 10.** Non simus concupiscentes, sicut
 illi concupuerunt, perierunt uno die 23 milia. Quia etiam propter
 hoc debitum **Dominus Deus** fructus terrae non permittit crescere
Leuitici 26. Deus dabit nobis coelum ferream, et terram aream.
3° hoc debitum e summo dignitatis gradu nos deiecit. De filijs dei
 facit filios diaboli, tantumq; Deo contrarium est, ut pulcherrimi
 angelorum e caelo hominum e paradiso eiecerit. **4°** denam dari
 iunxit peccator uel nocitur in peccato perpetuum accersit miseriam
Psalmi 37. Non est pax fribus meis a facie peccatorum meorum. **Id**
Romanos 2 cap. 12^a, indignatio, angustia in omnem animam mala
 parat.

Debitum ob
 peccata pro
 pter ob 4.
 2. in quibus
 omne pretium
 quod est in mundo.

2. in concupiscentis
 nos dei vindictam

3. in summo
 dignitatis gradu
 nos deiecit.

4. in denam dari
 iunxit peccator
 uel nocitur in peccato

parat.

provaris. Petrus igitur per gratiam Dei dimittit hoc debetur. Duplex
autem esse potest prius multis tollitur nobis ut in 5° lib^o doctum ^{1. dicitur hoc}
S. Aug^o in Enchi. 71. Non male docet per hanc relationem e corde dicta
dimitti veniale peccatum. Alterum debetur est peccati mortalis, q³
solum a Deo dimittatur, quia laesa divina maiestatis amicitia tantum
aut per confessionem, aut contritionem remittitur. Hoc virtute sanguinis
Christi, homine tantummodo existente instrumento perficitur. S. Aug.
6. contra Julianam cap. 8. Nullus reatus peccatorum est, quoniam
sunt quodammodo in mente, nec remittuntur nisi sanguis mediatoris
expiavit. In Enchi. 71. cap. loquitur de reatu mortali. Non oratione
tantum habet meritum, ut remittat peccatum, sed pro sanguine
Christi datur remissio ad Ephesios. 1. cap. In quo habemus remissio-
nem per sanguinem eius & Epist. Joannis 1. Si in luce ambulamus,
sanguis illius emundat nos ab omni peccato.

SICUT ET NOS DIMITTIMYS.

Positur conditio, quae si non servetur, non dimittuntur nobis
peccata. oportet etenim remittere fratri nostro id quod in nos pecca-
vit, non intelligitur, quod necesse sit actum iustitiae remittere offensa-
ris intelligitur remissio. 1. Joannis 3. qui odit fratrem suum, homicida
est. S. Aug. in ista verba Matth. 18. redde quod debes. In Ezechielio 7.
Si non dimiseritis, non dimitemini, qui ad hoc somnare non excitatur, non dor-
mit, sed mortuus est.

Quem possit orare dominicam orationem
qui non dimittit proximo suo?

Potes.

1

Potes. 1^a quia dicit in nomine Eubria, in qua tempore sunt aliqui, qui remittunt proximo suo. 2^a quia petimus domum sapientie et gratie, ut possimus remittere. 3^a quia petimus, ut Deus cor nostrum molliat, his de causis, si non possit ex corde remittere, potest dicere precationem dominicam.

ET NE NOS INDYCAS

in tentatione n^{ra}

4 Tentatores

1. Deus in bonum

Petrus gratiam, ne tentationi succumbamus non autem, ne tentemus. Quatuor sunt, qui nos tentant. Primo Deus in bonum. Gen. Deus tentavit Abraham, sui Tobia. et dicit Raphael, quia acceptus eras Deus, debuit tentatio te probare. Dicitur et Tentat nos Deus

2. Diaboli sub
suo bono ma-
tu offerendo.

nostrum, ut palam fiat, an deliquit eum. 2° Tentat demon in vniuersis sub specie boni naturam offerendo. et ad Corinth. et cap. conuenit se in angelum lucis, q^o pulchre describit D. Gregorius. 4 moralium 21. cap.

Primo tenis incurrit in quibus notus. 2^a firma quaedam cogitatio. 3^a fortis quaedam impressio resistenti est exercitium et carnis corona acceptandi causa consensus et vniuersa quia exaltius docet Deus. c. c. 41.

Exempla de
Ismael.

De Sichen in silo ueniunt. Et uini uasa barba strus et muneria ferunt in Maspha. Ismael accessit plorat cum illis sub spe, quod eas ducturus esset ad Sodaniam remouet eos a dorso iduenit ductos in forum trucidat eos. Si demon specie uirtutis paulatim deducit nominem in noxam. 5. Tentant nos mali socii, qui facilius, quam demon

3. Mali socii

4. Propria
conscientia
et mundi.

alios seduunt. 4. Tentat nos propria conscientia, et mundus. Ad Rom. 7. cap. Video legem in membris repugnantem legi mentis mee. Si seduunt

sum.

sunt Daniel 12. duo serres, si Davidi, si Salomon. Petimus itaque Dei gratiam
 ne succumbamus tentationi Aug. ep. 106. Et si habemus program nobis
 taten, et velimus peccare, non tamen ex illa nobis venit victoria, sed ex
 gratia Dei, Cui patitur Deus Sacerdos quandoque cadere. D. Gregor. 2. cap. ^{cur p. mult. et den. 55. ca. 17.}
 moralium. Ecce tibi Job tentatione arctus est. David tentatione pro-
 stratus, ut maiorem virtus spem faciat, maiorum casus et ruina ad lau-
 telam nos provocet. D. Paulus clamat ad dominum, idq. tentos, et inquit,
 Satharas ne colaphizat, responsum habuit dominum, Sufficit tibi gratia in
 infirmitate virtus perficitur. S. Marcellus Junior dicitur, dicit diabolo Pala-
 dius 2. cap. mecum consensisti, qui repugnaverat illi centum et decem
 annis. 3. causa D. Aug. de peccatorum meritis 17. Deus quandoque per-
 mittit sanctos cadere, ut non suis, sed Dei confidant viribus. Et ut recur-
 gentes magis exardescant charitate in Deum. Sic D. Paulus sui Magna-
 Damus ut a superbia defendamus 2. ad Corinth. 12. propterea datus est
 D. Paulo stimulus carnis.

Sed libera nos a malo.

D. Innocentius inquit petimus a triplici liberari malo. ^{A zoti malo penitus liberari.} Lib. 2. cap. 2.
 1. a peccato, 2. a poena, quae consequitur peccatum. Si igitur
 necedimus in tentationem, et per consensum peccavimus. petimus per dei
 nam misericordiam liberari a peccato, et a poena. Remanet enim post ^{20. quod est di. 20. quod est di. 20. quod est di.}
 dimissum peccatum poena 2. Requiritur cap. Cum David per superbiam ne-
 verare curasset populum, debuit unam ex tribus eligere poenam. Exod.
 Ad aquam contradictionis remittitur Moysi et Aarons peccatum diffidit.

Sed tamen pro poeta non debebant ingredi terram benedictam. Hæc
breuiter sunt dicta in dominicam. Gratulationem.

ANGELICA SALVTATIO.

Aue Maria gratia plena.

32to huius libri.

Hæc breuis precatio, seu potius salutatio potest triplici modo
diuidi. 1° Ratione causa efficiētis, si habet duas partes, priorem
fecit ipsa diuina mater, quam uirgini declarauit per angelum. Alte-
ram facit & Elisabeth benedicta tu inter mulieres, tradidit oramus in
fine. ora pro nobis miseris peccatoribus. Verum etc. non adeo constat
a quo primum hæc particula addita sit, manifeste in D. Chrysof. latine
legitur; per partes uero in longe antiquioribus ut in D. Dionysio Areo-
paga, Clemente Atonatens dicta, et alijs reperitur. 2° diuiditur in
salutationem, promissionem et prædictionem uerbi. Salutatio hæc gra-
tia plena promissio dominicus tecum etc. nentum Benedicta inter mulie-
res, quia benedictus fructus uentris tui. D. Ephren paulo diuerso
modo hæc diuidit. Primo in magnificentiam, et dignitatem uerbi, quia
omni gratia plena, quod alterum non est, quam diuina Trinitati gratissima.
Deinde diuidit in dignitatem celestis glorie, qua præeminet omnibus
creaturis ex benedictione singulari, de qua, dicitur benedicta tu inter
mulieres etc. multo clarus hæc diuisionem tradit Albericus Magnus
in Mariali cap. 90. et 60. et 100. Damasceus de natali & uirginis. 2°
oratione. Anselmus de excellentia & uirg. cap. 4. Triplicem indicat

2. ratione
causa effici-
entis

2. In Salu-
tatione, promissionem
et prædictionem uerbi.

Qui hæc
diuisionem
facit.

Hæc diuisionem
facit.

Laurentii
Iustiniani
Sententia

Lutheri
op.

gimus benedictioni. *Ora pro nobis de Eugubrem bene dicit Laure-
tius Justinianus Latina Venetus, serm. de Annuntiatione tan est ex-
perans in Maria gratia et dignitas, ut caelis det gloriam, terris
grabeat Deum, Gaudium praestet angelis, salutis arthorem nobis,
demonum sit fuga, peccatorum spes, inter Deum et hominem medi-
atrix.* Non igitur addendus mihi Lutherus cum omnibus assectis
suis, qui ut defendant suam imputatiuam Iustinianum, frequenter in-
cultant quemlibet Christianum aque sanctum, aque in sum esse
quam B. Virgo fuerit. Hoc tradit Luth. in serm. de *Virginitate B. Virginis*

Quare salutatur ab Angelo

- 1 **P**rimo D. Aug. de peccatorum meritis cap. 20. Eva persuasa non
tem in duxit, Maria credula angelo salutem. Math. 1. uocabitur
nomen *Ierem*, ipse enim saluum faciet populum Iam 7. Venit, ut
utram habeant, et qui habent, ut abundantius habeant. 2. *Cum*
2 **D**eus declarat, quanti nos faciat, qui nobis dedit publica et pri-
uata salutis angelos administratos, qui nobis uelut parragos sunt
Ideo Gen 28. Iacob commendat filios suos angelo, qui nobis ubique est
Daniel 3. Ad sunt in igne tribus quereis. Daniel 6. inter leones Luca-
is. deserunt animam *Laavi*. Eusebius lib. 7. cap. 26. *Visibili* quoda-
modo animam S. *Katharina* effertur in celos. 3. **D**eus tanquam
3 **a**mantissimus suorum dominus hunc honorem deferit angelis, ut
in opere salutis humana collaborent. Heb. 1. dicuntur *in* si in cor-
m in th.

ministerium, qui salvi sunt. 7. cā. Cūcā angelorum restauranda ru-
ina, quam obren, ut homines laetanter collaborant. 5. Cūcā iussu Dei
angelus per flammeam romphnam eiecit paradiso, si rān blanda sua
nōre uocat ad caelum.

GRATIA PLENA

Primum fuit plena gratia Innocentia August. exaltat. 2. in p. sal.
 24. Tanta gratia Mariae Innocentia data est, ut cum de peccatis
 uel minimis loquimur matrem domini excipiamus. Idem de cāa
 41. gratia cap. 36. Plus illi gratia collata est ad vincendum, q̄
 ullum uirgini matri peccatum possit dominari, quam nulli contigit
 sanctorum. Ideo dicitur. Tota pulchra es, et macula non est in te.
 Ratio non de curit uel temporis momento reginar. coeli subesse di.
 abolo. 2. plena gratia humilitatis August. opta. 16. Bis ter uic
 roganti, quā sūt uia perfectissima salutis, se uisurum dicit humi-
 litatem, quā rīgi precedat, comitatur, subsequatur actus nostri, nil
 prosunt ad salutem, ad Iphylipenses 2. Exinnaniuit se &: mater
 filio non desinens Luca 1. Respexit humilitatem ancillae suae 3.
 plena gratia, quia gratia complexa aethorem ad celosens 2. In
 quo sunt omnes thesauri. per illam uenit aqua uiuae fons in uita
 saliens aeternam. 3. Regum. 16. Pexit illum nube, ut suā gratia
 defusione totum fa cundaret orbem terrarum. 4. Albertus Magnus
 in Manuali cap. 60. fuit in uirgine plenitudo sufficientia, abun-
 danti.

1. fuit
plena
gratia
Innocentia

2. gratia
humilitatis

3. quia gratia
complexa aethorem
ad celosens

4. gratia
sufficiens
abundans
et
quellens

5.
3to gradus
10. j.
stantia, et excellentia. 5° Demum impleta plenitudo saturiginis,
fortis sine stagnantis, viorum prima plenitudo saturiginis solig
Christi est. 2° Plenitudo sobris ueriginis. 3° viorum competit agnis
et magnis sanctis, quam quos etiam in alios deueniuntur gratia
sue Actorum 7. dicitur. Stephanus plenus gratia.

Num creuerit uirginis gratia.

I
Cum plena fuerit gratia, maioreq; illa, quam ultra creatura sit
communicata, non uidetur gratia augeri potius se. Creuisse illig
gratiam non tantum quotidiu, sed in omnibus prope actibus patebit
100. Xycephorus lib. 2. cap. 2. docet ardentissime semper intendisse
operi. Sabellianus opera sui illius distinguit a Tertio usque Hora
intendebat meditationi inde usq; post prandium operi manuum deinde
lectio. Laurentius Justinianus inquit, sanctissimorum desideriorum
igne creuabatur, crebris agebatur suspirijs. Patres Ephesens. cap. 2.
Doct ipsam cum Joanni Ephesi proximorum saluti intendisse, cum fue
rit beatrix, nondum beata omnibus nauis se incrementum gratia
non est augendum 7. Lubertus Abbas lib. 6. in contra hereticam conti
1
tuit gradum accrescentis in uirgine gratia, primum, rex quem colla
2
3
Corado delectoni se dispolet, ut fieret mater, quam comparat auro.
ra 2°. gradus in conceptione Christi, qui multo fuit plenior, et compa
rat lucida Luna, quam implebat sol iustitie 3° gradus, quem in
gloria habet, qui nullis modis splendensimum solem exuperat,
cor. respondens magnitudini gratia, quam habuit in terris. 3. Albertus
magus.

Opera B.
V. Mariet

3to gradus
a uirgine
Virgine gre

+

Magnus in manuali 74 cap. de victoria et plenig Theologi ad incre-
mentum gratiae beatissimam virginem prope omnibus sacramentis
usam fuisse, ad q̄ vero fuerit nunquam melius dispositus, qua re est
consecuta uberrimam gratiam. D. Petrum eam baptizasse docet
phidius uide Nysseni lib. 4. cap. 3. et de reliquis sacramentis cum
aq̄etur de sacramentis declarabitur, q̄ ea suscepit. 4. Gratia
efficax nunquam otiosa fuit in ullo uiatore, id est in homine tendente
ad salutem, ergo nec in uirgine, qua quoniam statim proportionata
data est, plurimum gratiae quotidiē nōruit. 5. Christus dominus
pro ministerijs sibi praestitis fuit infinite gratus. 6. Semper omni
gratiae digne collaborauit. q̄ pluribus quotidiē gradibus acce-
uit. 7. Albertus magnus in manuali cap. 176. docet privilegium
fuisse uirginis, ut in omnibus actis mereretur incrementum gratiae.
Ideo Damasceus in orat. Assumptionis uocat abyssum gratiae.
D. Basilius, luculentissimum et splendidissimum gratiae uas. D. An. d. Angelus.
selmus de Excellentia uirginis cap. 3. docet nec hominem, nec angelū
immersitatem diuinae maiestatis amoris. erga uirginem personam
fuisse. sufficiat una ratio Angeli uirgo secundo instante seu puncto
temporis se ad gratiam dispoſuerunt, et sunt in bono confirmati, ma-
iori donata B. V. gratia infinite prope actibus (quia non statim beata
fuit) auxit, et confirmauit. Hoc Damas. lib. 4. de orthodoxa fide
cap. 15. docet, dum ait, irruisse B. Virg. mentis non fructiferam
Aquam, quia q̄ siḡ actus semper moraliter boni fuerunt, quos fructu-
ter

Albert. Al. 116

B. V. q̄ uirgo
Sicut q̄ uirgo

Baptizata B. V.
a S. Petro

q̄m efficit
in omni in
ultra uiatore

5

6

7

D. Damascenus

D. Basilius

D. An. d. Angelus

q̄m quod

ter

ter in Deum referebat. Non pertinet hoc illi D. Aug. lib. 1. de hono-
rati cap. 25. exalta sint flamma mentis quis ignorat.

DOMINVS TECVM

1. Ille in quo est
2. In, servitibus
3. In hostibus.

124
Cnem quo dominus est, is terribilis est hostibus. ait Genes.
Abimelech dixit Abraha iura mihi, quod non nocas, quia feci
dominus in universis operibus tuis. Teuter 12. 31. confortare et
esto robustus, ego ero tecum. Actor. 18. Nolite timere loqui, quia
ego tecum, nullus agnoscet nocere tibi. multo excellentius dng
fuit cum virgine. et dicitur Enoch ambulare cum domino morum
integritate non prebata placuisse multo magis virgo. 3. et requi-

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

7. Fac omnia, quae sunt in corde tuo quia dominus tecum, sicut
est ut auxiliator. Perfectiore modo cum virgine fuit in gloria modo
singulari sua maiestate. 4. Dicitur adhe. in ueteria. sui. In ueteria
Gedon dixit angelus, fortissime uir omnium dominus tecum, qui
delet modicum mirabili modo. Multo perfectius cum virgine, qua
nec ullum insultum unquam hostilem sensit, caruit enim fomichis mic-
dio. optime ergo dicitur Aug. serm. 10. de tempore, dominus tecum
Tecum inquit plus, quam mecum in me est dominus, quod metuet regnum
creavit. Dominus par te genitus, ita est Deus tuus in se et in corde
suo, ut in utero suo adimpleat primum mentem tuam deinde tran-
s carnem adimpleat. 5. Tecum ardentissima charitate D. Aug. de uirgi-
nitate cap. 5. cooperata diuina uoluntati manuit Cherubim's antea
Ani

Benedictus fructus uentris tui.

Non post sexaginta dies formatus, sed in momento seu quodam
temporis consentiente Virgine perfectus homo et Deus uerbum
caro factum est Andreas epus Archi, quia omnis benedictionis
flor Esau. 11. flor de radice Terra, cuius odor totus sacchabat
perit orbem, fuit, et erit causa peccati: omne uenenum pellet
gratia inducit suauitatem ad uollos. In hoc sunt oēs &c. ex
hoc fidelium cordibus surgit fons salientis aquae in uetam abo
nam. quae potest esse gratia, quae non sit ab hoc fructu profecta
ad Thomam. Me fructus inter Deum et homines; de quo nullum
a nobis dictum est parte 2^a symboli.

CAPVT TER TIUM DE CHA RITATE ET DECA LOGIS

Lex uere agitur.

Quid Lex quaque eius discussio?
Non recte definiti poteret, nisi quibus modis Lex